

Новицька Тетяна Леонідівна,
науковий співробітник
Інститут цифровізації освіти НАПН України
ORCID: 0000-0002-3613-9202

Кільченко Алла Віленівна,
науковий співробітник
Інститут цифровізації освіти НАПН України
ORCID: 0000-0003-2699-1722

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНИЙ СКЛАДНИК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У суспільстві інформації та знань, де цифрові технології стрімко розвиваються й глибоко проникають у наше життя, дискусія про цифрову компетентність сьогодні стала важливою та актуальною темою [1]. Після появи пандемії COVID-19 та її потужного впливу на галузь освіти і науки проблема щодо розвитку цифрової компетентності досягла нового рівня. Проведений огляд досліджень цифрової компетентності упродовж останніх років свідчить про те, що більшість науковців і викладачів закладів вищої освіти мають базовий рівень цифрової компетентності [2]. Проте запропоновано зосередитися на розвитку цифрової компетентності науково-педагогічних працівників, створювати відповідні стратегії навчання та використовувати відповідні інструменти для покращення якості галузі освіти й науки.

Цифрова компетентність охоплює широкий спектр знань, умінь і навичок, таких як розв'язання проблем, критичне мислення, креативність, спілкування, співпраця та цифрова грамотність [3]. Вона також включає розуміння етичних і правових аспектів використання цифрових технологій. Цифрова компетентність є важливою частиною набору компетенцій 21-го століття та набуває дедалі більшого значення в багатьох сферах життя та діяльності.

Оптимальною моделлю використання *інформаційно-цифрових технологій* вважається їх поєднання з традиційними технологіями, оскільки такий симбіоз сприяє розширенню можливостей традиційних форм навчання. Використання таких технологій дає змогу: *редагувати створений контент*, постійно його доповнювати, моделювати в аудіовізуальній формі, що допомагає кращій візуалізації та засвоєнню навчального матеріалу; *здійснювати збирання та аналіз даних* науково-педагогічного працівника; *підвищувати якість навчання* шляхом доповнення класичними засобами

навчання, змістом літератури, тестами; *приспосуватись до суспільства* відповідно до потреб; *краще взаємодіяти*. Цифрові засоби навчання регулярно використовуються в навчальному процесі завдяки розумінню природи інформації, оволодінню засобами навчання, а не лише отриманню структурованих знань; вироблення комплексу умінь і навичок тих видів роботи, які потрібні сьогодні й знадобляться в майбутній науково-педагогічній діяльності.

Зазначимо, що формування *цифрової грамотності* починається ще в школі, іноді в дошкільному закладі і продовжується в організаціях системи професійної освіти. Для підвищення ефективності цієї діяльності принципово важливо визначити критерії та способи її оцінювання. Лише в цьому разі цифрова грамотність і цифрова компетентність можуть стати *основою* для якості та вдосконалення освітнього процесу, підготовки до життя в соціальній і виробничій сферах в умовах цифрових технологій та цифрової економіки.

Цифрова грамотність – це набір знань, умінь і навичок, що необхідні для безпечного та ефективного використання цифрових технологій і ресурсів інтернету [4]. Багато науковців і практиків зазначають, що *цифрова грамотність* містить такі види грамотності:

- *інформаційну* (вміння грамотно працювати з інформацією: пошук у різних джерелах, оцінювання достовірності, опис за ДСТУ, дотримання авторських прав під час цитування);
- *комп'ютерну* (знання можливостей комп'ютерів і мобільних пристроїв, уміння встановлювати необхідні програми та додатки відповідно до завдань професійного та повсякденного життя);
- *медіаграмотність* – уміння працювати з текстовою, графічною, відеоінформацією, іншими видами інформації, уміння використовувати об'єкти доповненої та віртуальної реальності;
- *комунікативну* (уміння використовувати можливості сучасних технологій для результативних комунікацій: створювати електронні документи, забезпечувати доступ до них, брати участь у спільній роботі з документами, уміння використовувати можливості соціальних мереж, розуміння їхніх можливостей і наявних ризиків);
- *технологічну* (уміння обирати відповідні цифрові пристрої та технології для розв'язання професійних завдань).

Сучасний науково-педагогічний працівник, щоб бути адекватним у цифровому світі, цифрових технологіях, повинен мати знання про можливості комп'ютерів (у тому числі мобільних пристроїв) і технологій, розуміти роль цифрового освітнього середовища, уміти аналізувати інформацію, проєктувати

та створювати своє власне середовище, працювати в соціальних педагогічних спільнотах, враховуючи можливості інформації, обмеження, ризику та ін.

На цифровій грамотності *базується* цифрова компетентність науково-педагогічного працівника, що означає готовність і спроможність використовувати цифрові ресурси, застосовувати комп'ютери, мобільні пристрої та хмарні технології в освітньому процесі, а також створювати й ефективно використовувати в освітньому процесі можливості цифрового освітнього середовища та всіх його складників. Науково-педагогічна діяльність більшою мірою наближена до вузівської та орієнтована на дуже великий обсяг самостійної роботи, на відповідальність за результати власного навчання. Науково-педагогічний працівник повинен мати широкий спектр умінь і навичок, пов'язаних з такими *аспектами*:

- ✓ вивчення вимог ринку праці до якості професійної освіти;
- ✓ проектування і розроблення освітніх програм, а також оцінювальних засобів, орієнтованих на результативну підготовку до професії;
- ✓ створення практико-орієнтованого цифрового освітнього середовища;
- ✓ використання можливостей традиційного навчання та інноваційних технологій на основі дистанційних освітніх технологій;
- ✓ організація профорієнтаційної діяльності та супровід професійного самовизначення студентів;
- ✓ формування, розвиток та оцінювання професійних і загальних компетентностей студентів відповідно до вимог.

Для формування цифрової грамотності та розвитку цифрової компетентності науково-педагогічного працівника необхідна як цілеспрямована робота в системі підвищення кваліфікації та професійної перепідготовки, так і неформальна освіта (безперервне навчання, зокрема з використанням дистанційних освітніх технологій, обмін досвідом роботи з колегами та представлення свого педагогічного досвіду). Безсумнівно, роль традиційного формального підвищення кваліфікації та перепідготовки сьогодні, як і раніше, є великою, тим більше, що форми занять зі слухачами змінюються відповідно до вимог часу і можливостей інформаційного середовища.

Наступний напрям роботи – використання нових технологій роботи зі студентами, особливо з такими, які інтегрують можливості педагогічних та інформаційних технологій. Однією з таких може стати технологія *електронного портфоліо* [5]. Ще один важливий напрям роботи – використання у професійній діяльності ідей формування оцінювання та різних оцінювальних засобів, що базуються на використанні мобільних пристроїв і технологій. Сьогодні науково-педагогічний працівник має бути спроможним провести швидке опитування з використанням, наприклад,

мобільних застосунків та на підставі даних опитування внести зміни в перебіг науково-педагогічної діяльності. Важливим напрямом роботи має стати створення критеріїв оцінювання різних видів такої діяльності з використанням можливостей інформаційно-цифрових технологій.

Таким чином, виокремимо надзвичайну важливість формування цифрової грамотності та розвитку цифрової компетентності у науково-педагогічного працівника. Використання нереалізованих можливостей дасть змогу розв'язати це завдання і зробити роботу науково-педагогічного працівника більш продуктивною та результативною.

Список використаних джерел

1. Новицька Т. Л., Новицький С. В. Сучасні тенденції цифрової трансформації освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи* : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Тернопіль, 08 квіт. 2021 р., Тернопіль : ТНПУ ім. Володимира Гнатюка. 66-71. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/724801/> (дата звернення: 15.07.2024).
2. Іванова С. М., Кільченко А. В. Цифрова трансформація освіти і науки: зарубіжний досвід. *Сучасні інформаційні технології в освіті та науці* : матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Житомир, 18–19 листоп. 2021 р. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2022. Вип. 9. С. 62–66. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/727860/> (дата звернення: 15.07.2024).
3. Лабжинський, Ю.А., Кільченко, А.В., Коваленко, В.М. Роль інформаційно-цифрових технологій для оцінювання результативності науково-педагогічної діяльності. *Звітна наук. конф. ІТЗН НАПН України*: матеріали наук.-практ. конф., м. Київ, 11 лют. 2021 р. Київ : ІТЗН НАПН України, 2021. С. 55–61. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/724023> (дата звернення: 15.07.2024).
4. Всеосвіта. *Цифрова грамотність*. URL: <http://surl.li/toxqr> (дата звернення: 15.07.2024).
5. Вакалюк Т.А., Іванова С. М., Кільченко А. В. Електронне портфоліо як засіб відображення результатів науково-педагогічної діяльності викладачів ЗВО. *Наук. вісник Ужгород. ун-ту. Серія: Педагогіка. Соціальна робота* : зб. наук. пр. 2021. № 1 (48). С. 53–58. DOI: 10.24144/2524-0609.2021.48.53-58. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/726260/> (дата звернення: 15.07.2024).